# CU PRIVIRE LA ORIGINEA RUMÂNEASCĂ A CUVINTELOR/TITLURILOR *ȚAR, VODĂ, VOIEVOD, BOIER, VOINIC Ș. A.*

**Andrei GROZA,**
**doctor, conferențiar universitar,**
**prim-prorector al Academiei de Administrare Publică**

**SUMMARY**

*After the analysis of several sources written in ancient times, the author of the article tries to prove that several names of the titles carried by the leaders of some Slavic and Romanian states from medieval and modern period, țar, vodă, voievod and other names, including boyar, sturdy, soldier, are of Romanian origin, but not Slavic origin.*

***Keywords:*** *țar, vodă, voievod, boier, voinic.*

La noi, nimeni nu pune la îndoială că titlurile țar, *vodă, voievod, boier, voinic* și altele din această familie sunt de origine slavă. Și totuși, în temeiul celor aflate de noi în procesul studierii istoriei antice și medievale a românilor, credem că cele cunoscute referitor la proveniența acestora nu corespund adevărului.

Așadar, atât din lucrările de specialitate cât și din dicționarele explicative ale limbilor română și rusă se cunoaște că țar înseamnă conducător absolut al țării, monarh, suveran, împărat, rege; *vodă* – domn al uneia din cele trei țări românești; *voievod* - domn al uneia din cele trei țări românești, comandant de oaste, guvernator al unei regiuni, unui oraș din unele state slave și *boier* – mare proprietar de pământ care uneori deținea o funcție înaltă în stat.

Titlul țar a fost purtat numai de conducătorii bulgarilor, sârbilor și rușilor.

Bulgarul *Simeon I (*864-927) a fost primul care și-a atribuit titlul de *țar*. Acesta, în anul 918, după mai multe victorii obținute asupra Bizanțului și în dorința de a-și ridica statutul, atât în interiorul țării cât și peste hotarele ei, a fost proclamat de către un sobor de preoți „din voia Domnului" țar, autocrat al tuturor bulgarilor. Mai apoi, acest titlu a fost purtat de alți conducători ai Bulgariei de-a lungul anilor 918-1014, 1185-1396 și 1908-1946.

O perioadă de timp, destul de scurtă, din 1346 până în 1371, au avut țari și sârbii.

Monarhii ruși au început a purta acest nume din anul 1547, de când marele cneaz al Moscovei, *Ivan al IV-lea* (1530-1584), numit mai târziu cel Groaznic, s-a încoronat ca „țar al Rusiei". În anul 1721, *Petru I* (1672-1725) a schimbat acest titlu cu cel de împărat, cu toate că și cel de țar era utilizat, numai că nu în calitate de titlu principal.

Majoritatea specialiștilor din domeniu presupun că totuși cuvântul *țar* provine de la latinescul *caesar*, care a fost purtat de mai mulți suverani romani începând cu *Gaius Iulius Caesar* (100/102 – 44 î. e. n.).

Un punct de vedere aparte, referitor la originea acestui titlu, a fost formulat de istoricul rus *N. M. Karamzin*, și anume că rădăcinile acestui cuvânt trebuie căutate în limba asirienilor şi babilonienilor, atrăgând atenția la numele regilor Falassar, Nabonassar ş. a., care se terminau cu *sar.*

Totul pare simplu și argumentat, dar este straniu că nimeni nu a încercat să clarifice ce

conține cuvântul țar, utilizat de conducătorii Rusiei, unul dintre cele mai puternice state din toate timpurile.

După cum se vede, istoricilor slavi nu le convenea/nu le convine să facă acest lucru, iar pe ceilalți, probabil, nu-i interesează atare problemă.

Noi însă, după cum am menționat, în cadrul studierii istoriei rumânilor, am aflat mai multe date, fapte noi, inclusiv din cele ce țin de această temă respectivă care, considerăm, ne permit a încerca s-o abordăm .

Așadar, putem afirma că cei care au început a purta acest titlu n-au făcut-o întâmplător. Din contra, și-au dorit asemenea lucru și știau foarte bine ce înseamnă cuvântul/ titlul țar.

Aceasta se vede destul de clar din cele relatate de francezul *Jacques Margeret* în lucrarea *„Sostoianie Rossiikoi Imperii Velikogo Kneajestva Moskovii" (Starea Imperiului Rus și a Marelui Knezat al Moscovei),* editată în anul 1607 la Paris, după ce autorul a locuit câțiva ani în Rusia.

„Cuvântul *țar* – scria Domnia Sa – a fost luat din Sfânta Scriptură, fiindcă peste tot unde se vorbește despre David și Solomon ori despre alți regi, ei sunt numiți țarul David, țarul Solomon, traduși de noi ca regele David, regele Solomon.

Ei (rușii – *n. n*.) consideră că numele țar este superior și spun că altcândva Domnul a dorit să-i distingă cu acest nume pe David, Solomon și alții, care guvernau casa lui Iuda și Israel, iar cuvintele Tsisar și Kroll sunt doar o invenție a oamenilor... Din care cauză, după ce s-a ridicat asediul orașului Narva, ambasadorii ambelor părți, întâlnindu-se pentru a încheia pacea între Rusia și Suedia, două zile au dezbătut despre titluri: Fiodor (feciorul lui Ivan al IV-lea – n. n.) dorea să i se spună împărat, iar suedezii nu doreau să-i recunoască această calitate dată. Rușii, atunci, au propus ca în acord să figureze titlul țar, afirmând că acesta este mai măreț decât cuvântul *împărat*. După semnarea acordului cu utilizarea titlu lui cu pricina s-a convenit ca marele cneaz întotdeauna să fie numit țar și mare cneaz al Moscovei, fiecare parte considerând că a păcălit-o pe cealaltă cu cuvântul țar". [1]

Așadar, cuvântul, titlul țar se folosea în limba vorbită de David (1005-965 î. e. n.) și Solomon (965-928 î. e. n.), care, după cum se știe, era numită arameică.

Într-adevăr, conform Vechiului Testament şi altor izvoare scrise greceşti, numele multor suverani de atunci se terminau în *sar*. Așa, de exemplu, la sirieni pot fi nominalizați *Salmanasar I* (1274-1245), *Tiglatpalasar I* (1115-1077), iar la babilonieni-*Nabonasar* (748-734), *Tiglatpalasar III* (729-727), *Salmanasar V* (727–722), *Nabopalassar* (626-605), *Nabucodonosor II* (605-562), *Valtasar* (556-539) ș. a.

Ținând cont de faptul că în alfabetul grecesc nu există litera „ț", credem că toate numele de mai sus se terminau în *țar*, adică se pronunțau *Salmanațar I*, *Tiglatpalațar I* ș. a. m. d.[2].

Că anume așa era, ne-o demonstrează aceleași nume scrise în limba acadiană, Nbu-alla-uțur (Nabopalassar) (626-605), Nabu-cudurri-uțur (Nabucodonosor II) (605-562), Bel-șar-uțur (Valtasar) (556-539) și altele, așa ca Adad-șum-uțur (1219-1188), Ninurta-cudurri-uțur I (987-984), Mar-biti-alla-uțur (984-979), Ninurta-cudurri-uțur II (943-943), Marduk-alla-uțur (I jum. a sec. al VIII-lea), Nergal-șarr-uțur (560-556) ș. a.

Mai mult, în inventata limbă ivrit, care a păstrat multe cuvinte populare, adică românești, numele acelorași conducători de țări se terminau în *țar*.

Cuvântul *țar,* prezent în mai multe limbi, nu a apărut din senin, fără a nu a avea nimic la temelie. Țar provine din limba română, de la cuvintele țărnă (pământ), *țarină* (câmp, ogor, teritoriu al unei comunități), țară, unde țar era numit proprietarul pământului/țarinei, conducătorul comunității, țării. Într-adevăr, citind Vechiul Testament, depistăm foarte ușor că în fond comunitățile conduse de țari erau organizate în structuri teritoriale numite țări: Țara Filistinilor, Țara Ascalonului, Țara Gazei, Țara Ecromului, Țara Elamului, Țara Mediei, Țara Zimirei ș. a. m. d. Exact așa, mai târziu, și la rumâni-Țara Moldovei, Țara Oașului, Țara Făgărașului, Țara

Românească, Țara Ungurească ş. a. Mult mai încoace, comunitățile românești, ale bulgarilor și rușilor, știau ce semnifică titlul țar, iar atunci când a apărut necesitatea, l-au utilizat (cei care se numeau bulgari în secolele VII-XIII/ XIV și cei care se numeau ruși în secolele VIII-XIII, ca și alte comunități din secolele I-XIII din nordul Mării Negre, nu erau slavi, ci geți. Aceștia au fost slavizați treptat, de-a lungul mai multor secole, după crearea alfabetului și limbii slave de către cărturarii Chiril și Metodiu-n. n.).

Țărnă, țarină, țărm, țară – sunt nişte cuvinte prezente numai în limba rumână și, după cum se vede, anume de aici s-au răspândit și au ajuns la alte neamuri cuvântul, titlul țar, cuvântul *Terra* cu sens de formațiune statală, de pământ și multe alte cuvinte.

La fel și titlul *Vodă (voievod)* purtat de domnitorii rumâni, își trage rădăcinile de la verbul/ cuvântul rumânesc *a vedea*. Inițial *Vodă* însemna cel care vede, văzătorul, cel care cunoaște, cunoscătorul.

Cu timpul cel care vedea mai bine ca alții, pricepea și știa cum să facă pentru că lucrurile să se desfășoare bine a fost recunoscut drept cap familiei, al comunității, conducător, domnitor, zeu.

Examinarea izvoarelor scrise în vechime arată că acest cuvânt are rădăcini destul de adânci și a acumulat conținuturile arătate mai sus, treptat, de-a lungul secolelor sau chiar mileniilor.

Primele semne că acest cuvânt provine de la verbul *a vedea* pot fi observate, la o simplă examinare a așa-numitelor Vede, texte religioase și literare sanscrite, alcătuite în secolele al XVII -lea –VI - lea î. e. n.

Astfel, textele au fost numite Vede (de la cuvântul a vedea-n.n.), considerându-se că acestea redau nişte expuneri care îți permit, îți ajută să vezi, să cunoști, să înțelegi esența, conținutul lucrurilor, al lumii, al trecutului, prezentului și viitorului. Cunoscătorul, știitorul Vedelor, adică inclusiv al regulilor conținute în acele texte, și nu numai în ele, ci și în multe altele, era recunoscut ca conducător, ca *vodă*. Drep argumente aici ne pot servi prezența cuvântului *vodă* cu sens de cap în limba gujarați, vorbită de peste 50 milioane de oameni din statul Gujarați din India și cuvântului *vadila* cu sens de *tată* din limba maratha vorbită de peste 80 de milioane de oameni din statul Maharaştra din aceeași Indie .

Cuvântul *vodă*, titlul *vodă*, cu sens de conducător și chiar de zeu, s-a utilizat din cele mai vechi timpuri și la comunitățile germane și scandinave ( să nu uităm că în vechime toată lumea simplă, începând de la marginea de vest a Europei și până la munții Himalaya, vorbea una și aceiași limbă – limba rumână, în timp ce celelalte limbi, fiind limbi inventate erau vorbite numai la palate, în temple, utilizate ca limbă oficială de un număr nu prea mare de oameni - n.n.).

Astfel, verbul/cuvântul *a vedea* ca cuvânt popular era cunoscut și utilizat atât de cei de pe Peninsula Indostan cât și de cei din Europa Centrală și Europa de Nord.

*Vodan/Vodin* – așa și-au numit germanii și scandinavii zeul suprem, venerat și ca înțelept, cunoscător al tuturor textelor vechi, rege-preot, ş. a. m. d. [3]. Cuvântul *vodă,* cu sens de *cap*, se întâlnește în limbile slovenă (vodja) și letonă (voditajs), iar cu sens de lider conducător în limba lituaniană (vadovas). Păstrat în limba populară în limba rumână, care mai încoace a devenit limbă scrisă a rumânilor, cuvântul/titlul *vodă* devine cunoscut odată cu înscăunarea primilor domnitori.

Așadar, cuvântul/titlul *vodă* nu este de origine slavă, cum ne spun istoricii contemporani, ci are rădăcini românești, derivând de la verbul *a vedea*. Mai mult, cuvintele slave *vesti*, *voditi* ș.a. au fost formate în baza rumânescului *vodă*, care, după cum am demonstrat mai sus, însemna a conduce, a fi conducător și este foarte/ foarte vechi.

Nu este corect și atunci când se afirmă că și cuvântul *voievod* ar fi de proveniență slavă.

Examinarea izvoarelor scrise în vechime ne arată că prima informație despre titlul *voievod* ne-o aduce la mijlocul secolului al X-lea împăratul Constantin al VII-lea Porfirogenetul (a. 906-959) în lucrarea „ Despre administrarea imperiului". Acesta ne spune că așa - numiții *turci* care la mijlocul secolului al IX-lea se aflau în partea de nord a Munților Caucaz ( de unde, la sfârșitul aceluiași secol vin și se așează cu traiul între Dunărea de Mijloc și Munții Carpați, iar mult mai târziu, peste câteva secole, sunt numiți unguri – n. n.), erau conduși de mai mulți voievozi ceea ce ne permite să credem că acest titlu apare mult mai devreme.

Totodată, văzând că în fond cuvântul *voievod* este alcătuit din alte două cuvinte *voi* și *vod* și știind că *vodă* înseamnă conducător, iar voi – rând, fâșie inclusiv rând, fâșie alcătuită din luptători, soldați, am înțeles că *voievod* înseamnă conducător/comandant al voiurilor, adică în primul rând conducător militar. De la bun început *vodă* ca titlu era superior celui de *voievod*. Acesta se egala cu cel de stăpânitor, de cel mai mare conducător. Titlul *voievod* preluat de slavi (ruși, polonezi,ucraineni ș. a.) înseamnă la ei doar conducător militar și nu întotdeauna de cel mai înalt rang.

Este interesant faptul că în lucrările cărturarilor Grigore Ureche, Ion Neculce, Miron Costin și Nicolae Costin, domnitorii noștri nu sunt numiți voievozi ci *vozi* – Bogdan Vodă, Alexandru Vodă, Mircea Vodă, Ștefan Vodă, Mihai Vodă etc.

Cel care îi numește *voievozi* pe conducătorii țărilor românești este Dimitrie Cantemir. Acesta, aflându-se în Rusia, nu putea să-i numească pe domnitorii noștri *vodă*, egalându-i astfel cu țarul rus deoarece n-ar fi fost pe placul lui Petru I. De aceea, Dimitrie Cantemir îi coboară în rang și-i numește pe toți voievozi, fapt pe care noi îl considerăm incorect. Probabil, anume din atare considerente istoricii ruși, ucraineni și alții, utilizează numai titlu de voievod față de domnitorii rumâni, iar rumânii fără a suspecta ceva, fiindcă așa au fost educați, au acceptat această situație. Corect ar fi ca domnitorii rumâni să fie nominalizați numai cu titlul *vodă* și nu cu cel de *voievod*.

Cuvintele, titlurile *vodă* și *voievod* sunt cuvinte, titluri românești din cele mai vechi timpuri și mult mai târziu au fost luate de Chiril și Metodiu și incluse în limba slavonă.

Cuvântul rumânesc *voi* cu sensul de 1) rând de împletitură din papură sau nuiele, într-o leasă sau în pereții unui pătul de păstrat porumb sau 2) fâșie de pământ arabil, a stat și la baza cuvintelor românești *voinic*, *voier/boier*, numelor de familie *Voicu, Voiculescu, Voinea, Voinescu, Voineanu* ș. a. m. d., denumirii statului antic *Voinicia* ( în limba greacă/elenă - *Fenicia*), numelui legendarei păsări *Voinica* ( în limba greacă/elenă *Fenix*), cuvintelor slave *voin*, *voina* cu sens de luptător, soldat și corespunzător *război*.

Așadar, cuvântul *voi*, cu sens de fâșie, de rând împletit din ceva a existat din cele mai vechi timpuri, adică a făcut parte de la începutul începuturilor din limba română. Tot din cele mai vechi timpuri, participanții la bătălii, la războaie, bărbații tineri, sănătoși și puternici, ca regulă așezați în rânduri, în voiuri erau numiți *voieri, voinici*. Mulți din ei, pentru vitejia de care au dat dovadă au fost supranumiți Voinea, Voicu, Voica, Voinicescu, Voichița, Voineanu, Voiculescu ș. a. m. d.

Supranumele *voinic* este atestat în mai multe izvoare vechi scrise în limba greacă/elenă inventată, numai că în acestea, cuvântul popular, rumânesc este scris sub forma *foinic*.

Astfel, Voinic/Foinic a fost numele întemeietorului statului antic Voinicia/Foinicia, amplasat pe coasta răsăriteană a Mării Mediterane, care a existat între secolele al XIII-lea - al VIII-lea î. e. n. și în care a fost inventat unul din primele alfabete sonore.

Tot *Voinic/ Foinic* a fost și numele unuia dintre învățătorii legendarului Ahile, care împreună cu acesta a participat la asedierea, apoi cucerirea Troiei.

Fiecare *voi* sau *voiurile* erau conduse de conducători numiți *voievozi ( voi-vodă)*, unde cuvântul *vodă* înseamna, precum am arătat mai sus, conducător.

Chiril şi Metodiu inventatorii alfabetului/ limbii slavone, punând la baza acestuia/acesteia limba populară, limba rumână a luat cuvântul *voi*, care era utilizat mai mult ca termen militar şi a format cuvintele slavone *voin, boieț, voina, boi* și altele care înseamnau luptător, soldat și corespunzător luptă/ bătălie/ război.

Aici, credem e necesar de a atrage atenţiea la faptul că cuvântul ***război*** din limba rumână tot își trage rădăcinile din cuvântul *voi* şi nu cum afirmă DEX-ul că acesta provine din slavonă de la *războj* care acolo are alt sens , şi anume de a prăda.

Astfel, cuvântul război în limba rumână are sensurile de 1) luptă armată între oameni și 2) covor mare de perete.

În primul caz, cuvântul *voi* împreună cu un alt cuvânt rumânesc *a răzui* care înseamnă a se izbi unul de altul, a se omorî, a format cuvântul rumânesc război.

În cel de-al doilea caz voiurile/rândurile, numai că rânduri din fire de lână sau alte materiale de diferite culori răzuite, adică izbite unele de altele, așezate prin izbitură unele lângă altele, formau un câmp, un covor colorat compus din diferite figuri, diferite rânduri (asemănător cu câmpul de luptă – n. n.), numit în popor *război*.

De la vechiul, rumânescul *voier* provine și cuvântul *boier*. *Voierii*, luptătorii, soldații, dar mai degrabă conducătorii de *voi*, fiind numiți administratori ai anumitor localități, mai ales ai unor mici orașe au început a fi numiți *boieri*, situație cunoscută în acea perioadă când unele litere din cuvintele limbii populare, limbii rumâne erau transcrise în altă limbă altfel. De exemplu, litera Ș trecea în *S* ( Ștefan în Stefan), *E* în Ă (enciclopedie – ănțiklopedia) ș. a., la fel și litera *V* a trecut în *B,* adică cuvântul *voier* a devenit *boier* (atât istoriografia slavă, cât și cea rumână, până în prezent, n-au o explicație cât de cât acceptabilă, care ar fi originea acestui cuvânt –n.n.).

Așadar, calea parcursă de la cuvântul rumânesc *voi* la cuvintele rumânești *voinic, voievod, boier*, la cuvintele slave *voin, boieț, boi, voina* ș. a. a fost destul de lungă, încât a reușit să fie uitată. Mai mult, s-a făcut totul întru a se crede că situația a fost, vedeți, cu totul alta.

**BIBLIOGRAFIE**

1. Жак Маржерет, Состояние российской империи. În: http://www.vostlit.info/Texts/rus6/Margeret_2/frametext1.htm.

2. Салманасар. Шульмануашаред. În: http://www.hrono.ru/biograf/bio_s/salmanasar.php.

3. Один. În: https://ru.wikipedia.org/wiki.